

กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการ
คิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่าย
รามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

**Experience-Based Learning Activities on the Four Noble Truths
to Develop Causal Thinking Skills in Primary School Year 5
Students at Ramkhamhaeng Networking Schools, Sukhothai
Province**

รฐาพร สนั่นเสียง¹, ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ²

^{1,2}มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ประเทศไทย

Rathaporn Sanansain¹, Nuttachet Pooncharoen²

^{1,2}Naresuan University, Phitsanulok, Thailand

✉: rathaporns66@nu.ac.th

(Corresponding Email)

Received: 10 March 2025; Revised: 24 March 2025; Accepted: 26 March 2025

© The Author(s) 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เรื่อง อริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 8 คน และ กลุ่มผู้เรียนจำนวน 74 คน โดยมีขอบเขตพื้นที่การวิจัย คือ โรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ตามวิธีดำเนินการวิจัย ได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ 1) คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ทั้ง 4 ด้าน ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ทั้ง 2 กลุ่ม มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนในปัจจุบันที่ใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพระพุทธศาสนายังไม่

สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และขาดการสอดแทรกทักษะการคิดเชิงเหตุผล ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จนไม่สามารถอธิบายและนำไปปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งครูผู้สอนขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาสื่อการสอน และไม่มีการสอดแทรกทักษะการคิดเชิงเหตุผล ส่งผลให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจและไม่สามารถเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตประจำวันได้ ผู้วิจัยจึงนำผลการศึกษาลักษณะปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล มาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงเชื่อมโยงหลักอริยสัจ 4 กับสถานการณ์จริง เสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางแก้ไขอย่างมีเหตุผล อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ตามมาตรฐานการเรียนรู้ของรายวิชาพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, การเรียนรู้เรื่องอริยสัจ 4, ทักษะการคิดเชิงเหตุผล

Abstract

This research is qualitative research. The objectives are 1) to study the current status and problems of learning management on the Four Noble Truths for Grade 5 students in the Ramkhamhaeng Network School, Sukhothai Province, and 2) to develop learning activities based on experience on the Four Noble Truths to develop causal thinking skills for Grade 5 students. The main informants are 8 teachers in the Ramkhamhaeng Network School, Sukhothai Province and 74 students. The research area is Ban Muang Kao "Sri Intratit" School, Mueang District, Sukhothai Province. The research methodology is derived from a purposive sampling of Grade 5 students of Ban Muang Kao "Sri Intratit" School. The research instruments are: 1) A manual for organizing learning activities on the Four Noble Truths to develop causal thinking skills for Grade 5 students and 2) In-depth interview questions using descriptive data analysis. The results of the research found that the current status and problems of learning To develop the causal thinking skills of the 5th grade students of the Ramkhamhaeng Network School, Sukhothai Province, in all 4 aspects, both groups of informants agreed that the current learning activity organization process of teachers using the teaching method in Buddhism is still not consistent with the needs of the students and lacks the integration of causal thinking skills, causing students to lack knowledge of Buddhist principles, unable to explain and apply them to their daily lives. In addition, teachers lack knowledge in developing teaching media and do not integrate causal thinking skills, resulting in students lacking motivation and unable to connect Buddhist principles with daily lives. The researcher therefore used the results of the study of the current conditions and problems of learning management to develop causal thinking skills to develop the organization of learning activities on the Four Noble Truths to develop causal thinking skills of the 5th grade students, enabling them to learn through actual practice, linking the Four Noble Truths with real situations, enhancing their analytical thinking skills and finding solutions rationally, and also helping to enhance the characteristics of being a good Buddhist according to the learning standards of the Buddhism subject appropriately.

Keywords: Learning activities, Learning the 4 Noble Truths, Causal thinking skills

1. บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้และความสามารถ อันนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยเริ่มตั้งแต่ระดับปฐมวัยในลักษณะองค์รวม ครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ คุณธรรมจริยธรรม และเทคโนโลยี กระบวนการพัฒนานี้ต้องเริ่มจากโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษารวมถึงการเตรียมความพร้อมของพ่อแม่ในการเลี้ยงดูเด็กให้เหมาะสมกับพัฒนาการของสมอง สติปัญญาร่างกาย และจิตใจ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีความสุข นอกจากนี้ การศึกษาในระดับชาติควรได้รับการจัดให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริง โดยให้ความสำคัญกับคุณภาพของเด็กและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้สูงอายุที่มีศักยภาพเข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม ผลลัพธ์ที่ได้ คือ การพัฒนาเด็กวัยเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการควบคู่กับความฉลาดทางอารมณ์ สามารถศึกษาหาความรู้และพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม

นอกจากนี้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับ การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ตลอดจนการเข้าใจถึงการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงของสังคมตามยุคสมัยและกาลเวลา ซึ่งเกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ การเรียนรู้ในกลุ่มสาระนี้ยังช่วยส่งเสริม ความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น การมีความอดทน อดกลั้น และยอมรับในความแตกต่าง รวมถึง การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติและสังคมโลก โดยได้กำหนดสาระรายวิชา 5 สาระ คือ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.132)

สาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม เป็นหนึ่งในสาระสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายหลักในการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม ตระหนักถึงคุณค่าของศีลธรรม และสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ในสื่อนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ถูกต้อง อันเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุขและสันติสุข โดยให้ความสำคัญกับ การอยู่ร่วมกันอย่างเคารพซึ่งกันและกัน การมีจิตสาธารณะ และการใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อสร้างสังคมที่เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และมีความเป็นธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, น.1)

อย่างไรก็ตามผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบันได้นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่ระบบเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ด้วยระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสาร วัฒนธรรม

ตลอดจนแนวความคิดต่าง ๆ จึงถ่ายทอดสู่คนไทยได้อย่างรวดเร็วเช่นกัน ความเจริญจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็ก เยาวชน และประชาชนอย่างรุนแรง ทำให้สังคมเกิดการเรียนรู้ที่ผิดพลาดเกิดกระแส มุ่งเน้นให้ความสำคัญทางด้านวัตถุมากกว่าทางด้านจิตใจ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2550) โดยหลักพุทธวิธีเป็นแนวทางโดยในทางพระพุทธศาสนาถือว่าชีวิตของมนุษย์จะต้องเผชิญกับความทุกข์ คือปัญหาต่าง ๆ และแนวทางแก้ปัญหา คือการรู้จักพัฒนาปัญญา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา นั้น ๆ โดยการจัดการเรียนรู้เรื่องอริยสัจ 4 จะใช้ปัญหาเป็นสื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ซึ่งดำเนินการไปตามขั้นตอนของหลักอริยสัจ 4 ซึ่งมีขั้นทุกข์หรือขั้นกำหนดปัญหา ขั้นสมุทัยหรือขั้นตั้งสมมติฐาน ขั้นนิโรธหรือขั้นการทดลองเก็บข้อมูล และขั้นมรรคหรือขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล เป็นหลักธรรมการสอนที่สอดแทรกให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดเชิงเหตุผลได้ (ลัดดา ศิลาน้อย และคณะ, 2544, น.3)

จากปัญหาที่พบในการจัดกระบวนการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนต้องเผชิญกับปริมาณเนื้อหาสาระที่มากและซ้ำซ้อน โดยเฉพาะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งแม้จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต แต่กลับถูกถ่ายทอดในลักษณะที่เป็นนามธรรม ทำให้ยากต่อความเข้าใจของผู้เรียน ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะการคิดเชิงเหตุผล ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้และสร้างความคิดรวบยอด รวมถึงขาดความตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้นำไปสู่ความเบื่อหน่ายต่อการเรียนรู้ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ในช่วงที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤตทางศีลธรรม คนไทยส่วนใหญ่ซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาต่างแสวงหากระบวนการเรียนรู้และวิธีคิดใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อพลิกฟื้นความเข้มแข็งของระบบจริยธรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทย การปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมโดยรวม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, น.2)

จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดย สมพงษ์ จิตระดับ (2530) ได้กล่าวถึงแนวคิดและจุดมุ่งหมายใหม่ทางการศึกษา โดยเฉพาะในด้านจริยศึกษาว่าครูควรออกแบบกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนแทนการสอนแบบท่องจำเพียงอย่างเดียว การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะช่วยให้หลักธรรมและแนวคิดทางจริยธรรมเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายขึ้น และกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ตัวอย่างของกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้กรณีศึกษา (Case Studies) การนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวจริงมาวิเคราะห์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับสถานการณ์ชีวิตจริง การใช้เกมและกิจกรรมเชิงโต้ตอบ (Interactive Activities) เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ การจำลองสถานการณ์ (Role-Playing & Simulations) โดยให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทและตัดสินใจแก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทาง หรือการเล่าเรื่อง (Storytelling) เป็นถ่ายทอดหลักธรรมผ่านเรื่องราวที่น่าสนใจและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบประสบการณ์เป็นฐาน (Experiential Learning Theory) เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง โดยเน้นการลงมือปฏิบัติจริงเป็นหัวใจสำคัญ กระบวนการเรียนรู้ในลักษณะนี้เริ่มต้นจากการตั้งเอาประสบการณ์ที่เกิดขึ้นมาเป็นจุดตั้งต้นของการเรียนรู้ แล้วจึงกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้พบเจอ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ เจตคติใหม่ และทักษะใหม่ ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของความรู้ที่ยั่งยืน (กิงแก้ว อาริรัชฌ์ และคณะ, 2549, น.70) ซึ่งการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะต่าง ๆ และพัฒนาทัศนคติในเชิงบวกต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะเมื่อจัดกิจกรรมในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันภายในกลุ่ม และเปิดโอกาสให้เกิดการสะท้อนคิดอย่างมีคุณภาพ ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว หากนำหลักธรรมอริยสัจ 4 มาใช้เป็นกรอบแนวคิด จะยิ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ พัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล และเชื่อมโยงประสบการณ์เข้ากับการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักธรรมอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ช่วยชี้แนะกระบวนการคิดตั้งแต่การระบุปัญหา ไปจนถึงการหาวิธีการดำเนินชีวิตเพื่อดับทุกข์ จึงสอดคล้องอย่างดีกับแนวทางของการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้จากการเผชิญสถานการณ์จริง และสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ ของชีวิต

หนึ่งในทักษะสำคัญที่สอดคล้องกับแนวทางดังกล่าวคือ ทักษะการคิดเชิงเหตุผล (Causal Thinking) ซึ่งเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ผู้เรียนใช้ในการประเมิน วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลหรือสถานการณ์ที่เผชิญ เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่มีเหตุผลเป็นระบบ และสามารถตรวจสอบได้ ทักษะนี้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียนรู้และการแก้ปัญหา เพราะช่วยให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ข้อมูล แยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อมูลที่บิดเบือน ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และสามารถเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อนในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Paul & Elder, 2014) เมื่อผสานแนวคิดของการเรียนรู้จากประสบการณ์เข้ากับหลักอริยสัจ 4 และทักษะการคิดเชิงเหตุผล จึงเป็นแนวทางที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก ช่วยหล่อหลอมผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่รู้ มีวิจารณญาณ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันอย่างมีคุณค่า

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัยเป็นอย่างไร
2. กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ควรจะมีลักษณะอย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการดำเนินงานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 1

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านเมืองเก่า “ศรีอินทราทิตย์” อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 74 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มข้อมูลหลัก กลุ่มที่ 2

กลุ่มครูผู้มีความรู้ประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง ได้แก่ โรงเรียนบ้านวังทองแดง โรงเรียนบ้านปากคลอง โรงเรียนวัดหนองตาโชติ

โรงเรียนวัดเชตุพน โรงเรียนบ้านวังตะคร้อ (ธนาครกรุงเทพ 5) โรงเรียนบ้านไสยาสน์ โรงเรียนบ้านวังวน และ
โรงเรียนอนุบาลเมืองสุโขทัย จำนวน 8 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
สำหรับเป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

3.2.1 คู่มือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล
ซึ่งประกอบไปด้วย กิจกรรม 4 กิจกรรม คือ

3.2.1.1 ฐานกิจกรรมที่ 1 คนตื่นทุกข์

3.2.1.2 ฐานกิจกรรมที่ 2 นักสืบวิเคราะห์สมุทัย

3.2.1.3 ฐานกิจกรรมที่ 3 ปริศนาท้าทายมรรค

3.2.1.4 ฐานกิจกรรมที่ 4 พิชิตเป้าหมายนิโรธ

3.2.2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์ (In-depth Interview) ให้ถามความคิดเห็นเหตุผลและ
มุมมองของผู้ให้ข้อมูล ไม่ใช่มุมมองของผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็น ในการสัมภาษณ์ไว้ 3 ประเด็น คือ

3.2.2.1 ความรู้ตามอริยสัจ 4

3.2.2.2 กระบวนการคิดเชิงเหตุผล

3.2.2.3 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

3.3.1 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็น
ฐาน การพัฒนาทักษะกระบวนการคิดเชิงเหตุผลและทัศนคติต่อการเรียนรู้โดยใช้หลักอริยสัจ 4 และหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3.2 การสัมภาษณ์ (In-depth Interview)

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การสัมภาษณ์
แบบมีจุดมุ่งหมายตามประเด็นในการสัมภาษณ์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารวิชาการข้อมูลจาก
การสัมภาษณ์ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นจึงได้นำเสนอข้อมูลแบบ
พรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบปฏิสัมพันธ์ โดยเมื่อผู้วิจัยเก็บข้อมูลแล้วต้องมีการลดทอน

ขนาดและปริมาณข้อมูล โดยการเลือกเฟ้นหาข้อมูลที่น่าสนใจ เพื่อแสดงเป็นหลักฐานที่เข้าใจง่าย จนนำไปสู่ข้อสรุปและผ่านการตรวจสอบยืนยันผลจนได้ข้อสรุปที่ชัดเจน เพื่อจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภทต่าง ๆ และนำมาเขียนอธิบายผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.5 การตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงได้ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าด้วยตนเอง (IS) เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) คือ การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเดียวกันจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภทต่าง ๆ หรือแบ่งตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดให้

4. ผลการวิจัย

จากการวิจัย สามารถสรุปผลตามที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย ออกเป็น 2 วัตถุประสงค์หลัก คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้ เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามประเด็น ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาในการเรียนรู้ เรื่อง อริยสัจ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย

จากผลการวิจัย เรื่อง กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรามคำแหง จังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวม การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากครู และนักเรียน โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อนำผลการสัมภาษณ์ไปพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาในการเรียนรู้มีผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านผู้เรียน (Student)

- 1) ผู้เรียนจะได้รับการจัดการเรียนรู้ ที่เน้นการท่องจำบทเรียน จึงไม่เกิดทักษะการคิดเชิงเหตุผล
- 2) ผู้เรียนมีปัญหาในการอ่านออก จึงทำให้อ่านเนื้อหาของบทเรียนไม่ได้ จึงเพิ่มความยากในการเรียนรู้มากขึ้น และไม่สามารถให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดต่อไปได้
- 3) ผู้เรียนไม่ได้รับสื่อการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัย

2. ด้านครูผู้สอน (Teacher)

1) ครูผู้สอนใช้กระบวนการจัดการเรียนสอนโดยสอนตามเนื้อหาหนังสือเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้วิธีการบอกคำตอบให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง

2) ครูผู้สอนไม่มีประสบการณ์การสอนรายวิชาพระพุทธศาสนา จึงไม่เข้าใจในบทเรียน ทำให้ผู้เรียนขาดองค์ความรู้ในการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ไม่สามารถอธิบายการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักทางพระพุทธศาสนาได้

3) ครูผู้สอนขาดการเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

3. ด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ (Content Learning Management)

1) เนื้อหาในรายวิชาพระพุทธศาสนามีค่อนข้างมากและมีคำศัพท์ที่ยาก บางคำอ่านไม่เข้าใจ

2) ครูผู้สอนมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เป็นรูปธรรม ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะกระบวนการคิดเชิงเหตุผล

4. ด้านสื่อการสอน (Instructional)

1) ส่วนใหญ่ครูผู้สอนไม่พัฒนาสื่อการเรียนการสอน มีแต่หนังสือเรียนหรือใบความรู้ และใบงานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนอ่านพร้อมกันและทำใบงานที่ครูกำหนดให้

2) สื่อการเรียนการสอนที่ไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เมื่อครูผู้สอนไม่ใช้สื่อเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ ส่งผลต่อการขาดทักษะในการคิดเชิงเหตุผลต่อการเรียนในรายวิชาพระพุทธศาสนา

2. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประกอบไปด้วยฐานกิจกรรม 4 ฐาน โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้แก่

ฐานกิจกรรมที่ 1 คนตื่นทุกข์ เป็นกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ผ่านโปรแกรมกระดาน Padlet โดยผู้เรียนจะสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับความทุกข์ ตามหลักธรรมอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดและทักษะการสร้าง ความเข้าใจทุกข์ที่เกิดขึ้นของตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความทุกข์ของตนเองและผู้อื่น โดยพิจารณาแยกแยะทุกข์ที่เกิดขึ้น

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนได้เริ่มต้นจากการสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความทุกข์ โดยใช้เครื่องมือเทคโนโลยี (Padlet) เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การได้รับฟังและอ่านประสบการณ์ของผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนสามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความทุกข์ในมุมมองที่หลากหลาย

นำไปสู่การแยกแยะความทุกข์ของตนเองอย่างมีเหตุผล เป็นการเริ่มต้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผลในระดับบุคคล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการคิดเชิงเหตุผลตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการ

ฐานกิจกรรมที่ 2 นักสืบวิเคราะห์สมุทัย เป็นการจัดกิจกรรมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาข่าว โดยนักเรียนแต่ละกลุ่ม ส่งตัวแทนออกมาสุ่มวงล้อ เพื่อให้ได้หัวข้อปัญหาข่าวในชีวิตประจำวันที่อยู่รอบตัวของผู้เรียนจำนวน 6 ปัญหาข่าว ได้แก่ ข่าวน้ำท่วม ข่าวฝุ่น PM 2.5 ข่าวยาเสพติด ข่าววิกฤต Covid ข่าวค่าไฟฟ้าแพง และข่าวไฟไหม้ป่า จากนั้นให้ร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุและผลของปัญหามนกระดานใคร่ครวญปัญหา เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะการคิด สามารถหาเหตุและผลของปัญหาข่าวที่ได้รับ แล้วร่วมกันสรุปของปัญหาข่าว และนำร่วมกันนำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีเหตุและผลของปัญหา เป็นการใช้ทักษะการคิดและการแก้ไขสถานการณ์จากประสบการณ์ของผู้เรียนร่วมกัน

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการการเรียนรู้แบบกลุ่ม ผู้เรียนสนุกสนานกับการวิเคราะห์และคิดหาคำตอบผ่านข่าวสารในชีวิตประจำวันบนกระดานใคร่ครวญปัญหา โดยต้องหาสาเหตุและผลของปัญหาต่าง ๆ เช่น ได้แก่ ข่าวน้ำท่วม ข่าวฝุ่น PM 2.5 ข่าวยาเสพติด ข่าววิกฤต Covid ข่าวค่าไฟฟ้าแพง และข่าวไฟไหม้ป่า อีกทั้งผู้เรียนต้องร่วมมือกันระดมความคิดและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเป็นการฝึกคิดอย่างมีเหตุผล ใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในการเชื่อมโยงเหตุและผล นำไปสู่การสรุปและการนำเสนอปัญหาอย่างชัดเจน อีกทั้งได้แสดงออกในการนำเสนอหน้าชั้นเรียน เป็นการยกระดับการคิดจากปัจเจกสู่กลุ่ม และจากประสบการณ์สู่การวิเคราะห์ในมิติของสังคม

ฐานกิจกรรมที่ 3 ปริศนาท้าทายมรรค เป็นการจัดกิจกรรม โดยใช้เกมปริศนาท้าทาย โดยวิธีการ คือ ผู้เรียนสุ่มเปิดแผ่นป้ายคำถาม โดยคำถามจะเป็นสถานการณ์และตัวเลือกจะเป็นวิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งเนื้อหาจะสอดคล้องเกี่ยวกับมรรคมีองค์ 8 ถือว่าเป็นหลักธรรมตามหลักอริยสัจ 4 จากนั้นให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเปิดแผ่นป้ายคำถามเพื่อวิเคราะห์หาคำตอบให้ถูกต้อง เมื่อตอบคำถามถูกต้อง ผู้เรียนก็จะได้คะแนนสะสม

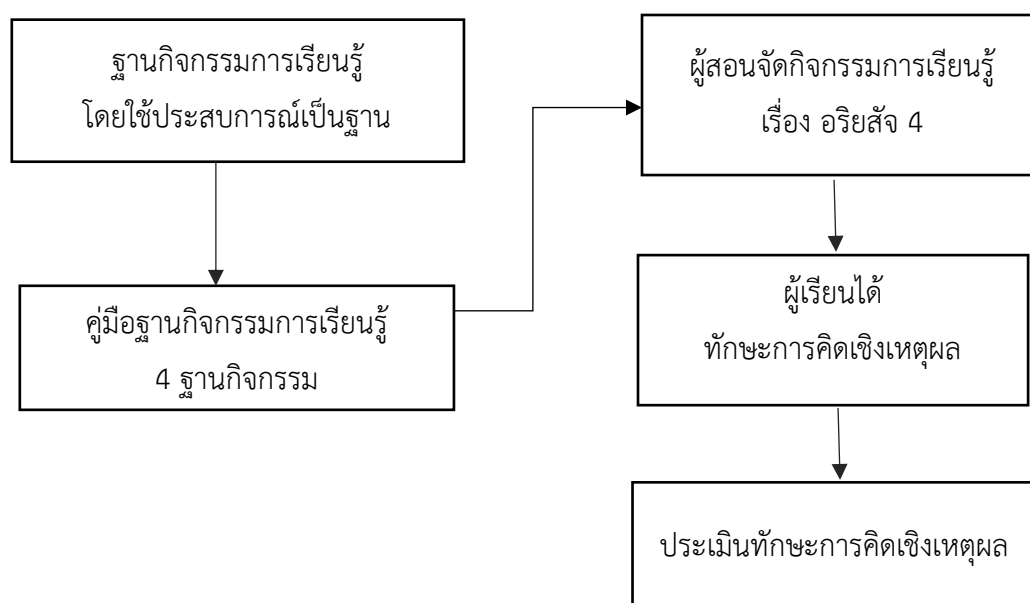
จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนสนุกสนานและร่วมลุ้นแผ่นป้ายคำถามที่จะเปิดออกของแต่ละกลุ่ม และฝึกการคิดวิเคราะห์ผ่านเกมและสถานการณ์จำลอง โดยผู้เรียนต้องเลือกวิธีการแก้ปัญหานั้นที่เหมาะสมจากตัวเลือกที่มี ซึ่งสอดคล้องกับมรรคมีองค์ 8 การวิเคราะห์ตัวเลือกในแต่ละสถานการณ์จำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดอย่างรอบคอบ ตรรกะเหตุผล และการประเมินทางเลือกต่าง ๆ ว่าเหมาะสมต่อสถานการณ์นั้นอย่างไร ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการประเมินเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ผู้เรียนมีความสนใจในสื่อการสอน ซึ่งเป็นเครื่องมือสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างดีเนื่องจากแผ่นป้ายคำถามทุกแผ่นจะมีคะแนนให้ผู้เรียนได้สะสมในทุก ๆ ป้ายคำถาม

ฐานกิจกรรมที่ 4 พิชิตเป้าหมายนิโรธ เป็นการจัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ (Role play) จากการที่ผู้เรียนได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 กิจกรรมแล้ว ซึ่งในฐานกิจกรรมที่ 4 จะเป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการแสดงบทบาทสมมติ โดยให้ผู้เรียนจับฉลากในกลุ่มสุ่มของปัญหาข่าว เมื่อผู้เรียนได้หมายเลข

เหตุการณ์ใด ผู้เรียนศึกษาวิเคราะห์เหตุการณ์เรื่องนั้นผ่านการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อให้ผู้เรียนแสดงออกถึง ความรู้ความเข้าใจใช้กระบวนการทักษะการคิดเชิงเหตุผล อีกทั้งผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกับการแก้ปัญหาเฉพาะ หน้าที่การแสดงบทบาทสมมติจากประสบการณ์โดยตรง

จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า รูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นการจัดกิจกรรมให้ ผู้เรียนเป็นกิจกรรมกลุ่มที่ชัดเจน เมื่อผู้เรียนได้การตั้งของปัญหาข่าว ผู้เรียนแต่ละกลุ่มได้ร่วมกันวิเคราะห์ ปัญหาและคิดออกแบบเรื่องที่จะแสดงบทบาทสมมติ จากการสอบถามผู้เรียน พบว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจ ความหมายของหลักอริยสัจ 4 และสามารถเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ของข่าวที่ได้รับ จากการเรียนรู้ของฐาน กิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมที่ผ่านมา ผู้เรียนต้องใช้กระบวนการคิดที่ซับซ้อนขึ้น ทั้งการวิเคราะห์ ตัดสินใจ และ การสื่อสารอย่างมีเหตุผล รวมทั้งได้ฝึกแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นการประยุกต์ใช้ทักษะการคิดเชิงเหตุผลใน บริบทที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด อีกทั้งผู้เรียนเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อสมาชิกของกลุ่มของตนเอง ถือ ได้ว่าฐานกิจกรรมนี้ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะกระบวนการคิดเชิงเหตุผล โดยใช้ประสบการณ์ตรงของผู้เรียน ได้

จากการศึกษาวิจัยและการดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์ เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิด เชิงเหตุผล หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการ คิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สูงขึ้น ผ่านการประเมินผู้เรียนโดยใช้แบบประเมินทักษะการ คิดเชิงเหตุผล ซึ่งครูผู้สอนใช้กระบวนการการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานตามหลัก อริยสัจ 4 โดยกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านฐานกิจกรรมทั้ง 4 ฐาน ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ร่วมกัน มี ความเหมาะสมกับความแตกต่างและความต้องการของผู้เรียน สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ของหลักอริยสัจ 4 ในชีวิตประจำวันประกอบกับการใช้ทักษะการคิดเชิงเหตุผลในรายวิชาพระพุทธศาสนาได้ จึงสามารถ สรุปผลการดำเนินการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 ผลการดำเนินการวิจัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาของการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในรายวิชาพระพุทธศาสนายังมีลักษณะเน้นการท่องจำ ไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เนื่องจากมีเนื้อหาที่ซับซ้อนและขาดสื่อการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนขาดแรงจูงใจในการเรียน ส่งผลต่อการขาดทักษะการคิดเชิงเหตุผล โดยเฉพาะหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมในการแก้ปัญหาชีวิต ดังนั้นผู้เรียนควรมีความรู้ความเข้าใจประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการดำเนินชีวิตได้

จากผลการดำเนินการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในรายวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงเหตุผล สามารถเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงเชื่อมโยงกับหลักธรรมอริยสัจ 4 กับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน และเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของรายวิชา ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมในสังคมพุทธวัฒนธรรมตามมาตรฐานการเรียนรู้ของรายวิชาพระพุทธศาสนาได้

ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) โดยแนวคิดของ David Kolb (1984) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงช่วยให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลได้ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม

อีกทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมอริยสัจ 4 ที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้จากประสบการณ์ของตนเอง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wittrock (1990) เรื่อง Generative Learning Theory ที่ได้อธิบายไว้ว่า การเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ ผ่านการสร้างความหมายด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์และปฏิสัมพันธ์กับข้อมูล การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งจึงเกิดจากการลงมือปฏิบัติแล้วเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันจะส่งผลให้ผู้เรียนจดจำและนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และการจัดการเรียนรู้สามารถทำได้หลายวิธี เพื่อพัฒนาการคิดเชิงเหตุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิศนา ขัมมณี (2551) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการแสดงบทบาทสมมติ (Role-playing)

ในการจัดการเรียนการสอน เป็นการช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและทักษะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การแก้ไขปัญหา และการอภิปรายกลุ่มในการเรียนวิชา พระพุทธศาสนา ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจหลักธรรมได้ดีขึ้นและเสริมสร้างแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียนสูงขึ้น

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอริยสัจ 4 เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียน โดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ สามารถเป็นแนวทางช่วยส่งเสริมทักษะการคิดเชิงเหตุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแบบมีส่วนร่วม สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะความรู้และเข้าใจ มีคุณธรรมและปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีงามให้กับผู้เรียน สามารถนำหลักธรรมอริยสัจ 4 เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของตนเองได้ เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลในสังคมอื่นได้อย่างมีความสุข

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้เสนอข้อแนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายขึ้น เพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์และความแตกต่างของบริบททางการศึกษา
2. ควรออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายมีความสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและความต้องการของผู้เรียน
3. ควรกำกับติดตามผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ว่าผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมเรื่องอริยสัจ 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้วางไว้มากน้อยเพียงใด เพื่อพัฒนาและปรับปรุงในการจัดการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

จากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อริยสัจ 4 โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะการคิดเชิงเหตุผล ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงเชื่อมโยงหลักอริยสัจ 4 กับสถานการณ์จริง ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางแก้ไขอย่างมีเหตุผล อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะของการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *จริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การทำงานสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ในสถาบันราชภัฏ.
- กิ่งแก้ว อาริรักษ์ และคณะ. (2549). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบหลากหลาย: องค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนาเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: เกรทเอดดูเคชั่น จำกัด.
- ทิตนา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลัดดา ศิลาน้อย และคณะ. (2544). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2530). *การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Wittrock, M. C. (1990). Generative processes of comprehension. *Educational Psychologist*, 24(4), 345–376.